

Håvard Moe og Geir Vinsand tegner et ganske dystert bilde av situasjonen og framtiden for norsk kommunesektor. Foto: kpr

Kommune-Norge sliter

**– Vi mangler ikke
penger. Det eneste vi
mangler i Norge er
politisk vilje**

blir bare verre. Strekket i laget er ubehagelig stort. Men det er ikke penger som er problemet. Norge er et søkkrikt land. Det vi mangler i Norge er politisk vilje til omstilling.

Knut Petter Rønne

PUBLISERT 07.09.2026 - 11:08

SIST OPPDATERT 07.09.2026 - 12:32

Denne kraftsalven kommer fra to av landets mest erfarne – og frittalende – kommuneforskere, som før helgen fortalte noen hundre kommunale toppledere om ståa i kommunesektoren da Kommunedirektørforum arrangerte topplederkonferanse i Oslo sist uke.

Håvard Moe, som har jobbet mange år i KS-konsulentene, har meldt overgang til Geir Vinsand & co i Nivi Analyse. De to kommuneveteranene hadde fått oppgaven med å fortelle kommunetoppene om hvor skapet står – eller bedre: hvor og hvordan skapet bør stå, hvis det ikke skal ramle total sammen.

Ifølge de to vil 20 – 30 norske kommuner være så ressursfattige innen 2040 at det verken er juridisk eller faglig forsvarlig å drive dem.

Velkjent bekymringsmelding

Det er i ferd med å bli en gjenganger hver gang det snakkes om Kommune-Norge – men her er de igjen, store tegn til bekymring:

- **Økonomi:** De norske oljemilliardene blir skjevt fordelt. Mens noen kommuner er søkkrike, vet andre ikke lenger hvor de skal kutte.
- **Sentralisering:** Folk strømmer til områdene rundt de største byene, mens stor deler av Distrikts-Norge ligger på sotteseng.
- **Styring og politikk:** Ingen våger å ta nødvendige grep. De politiske beslutningstakerne vil jo gjerne gjenvelges ...
- **Struktur og samarbeid:** Vi har 128 kommuner med færre enn 3000 innbyggere her i landet. Samtidig dropper stadig flere kommuner å samarbeide med naboen.

Det er et dystert bilde de to kommuneforskere tegner av Kommune-Norge, selv om de gang på gang gjentar at «mange kommuner er veldig flinke». Og at «mange klarer seg veldig fint». Og: «Det går nok bra til slutt. Med det fleste».

Inntrykket man sitter igjen med etter å ha hørt de to er at «dette har vi hørt før». Men også: «men det blir jo bare verre og verre».

Så et betimelig spørsmål er: Hvorfor gjør ingen noe med det?

Demografi

Det er velkjent at vi blir flere eldre og færre barn og unge. Det gjør noe med inntektene til det offentlige da det blir færre skatteinntekter fordi det er færre i yrkesaktiv alder. På den annen side øker kostnadene til helse og omsorg når stadig flere bikker 80- og 90-tallet i alder. Dersom vi skal opprettholde dagens omsorgsnivå, så trengs det rundt 32.000 nye omsorgsboliger og institusjonsplasser fram mot 2050, skal vi tro tallene fra Nivi-forskerne. Det betyr et snitt på 2500 hvert år.

Et grep er å flytte ressurser fra barn og unge til helse og eldreomsorg. Det har mange kommuner prøvd. Det har ikke gått så bra. I flere kommuner er det foreslått å legge ned noen skoler, da elevtallet vil synke. I 2025 var det planer om å legge ned 80 skoler i norske kommuner. Dette var utredet og en del av kommunenes budsjettgrunnlag.

Fasiten til slutt er at av de 80 skolene, ble kun 20 av dem vedtatt nedlagt. Folk protesterte. De ville ha nærskolen sin. Og når folket mobiliserer, skjelver politikerne.

Så i flere kommuner endte det med at politikerne «reddet» skolene fra nedleggelse. De samme politikerne som i realiteten hadde pålagt administrasjonen om å kutte x antall millioner på budsjettet for å få råd til flere omsorgsboliger.

vi trenger å ta grep, men det eneste vi gjør er å måke på med mer penger. Men penger er ikke problemet. Det er manglende politisk styring, som er den store utfordringen

Kompetansemangel

Norge mangler 28.000 sykepleiere, har Statistisk sentralbyrå regnet ut. Og vi i mediene har sikkert skrevet om den saken 28.000 ganger.

Totalt vil det være behov for 180.000 flere ansatte i helsevesenet innen 2060, skal vi tro ekspertisen. Og selv om det tas grep med utdanning, teknologi og videreutdanning, så er problemet fortsatt like stort. Særlig i distriktene. Og særlig i Nord-Norge.

Det betyr at kommunene må leie inn vikarer eller basere seg på midlertidig ansatte for i det hele tatt å finne noen som kler seg i hvitt.

Det er ikke gratis. Helsesektoren er veldig unntatt de strenge vikar- og innleiebestemmelsene som gjelder i det norske arbeidslivet. Vikarbyråer som leier ut sykepleiere har gode tider.

I en kommune som Bodø koster det rundt 30 millioner kroner i året å leie inn sykepleiervikarer. I Fauske kostet en ekstra vikar 170.000 kroner i måneden å leie. Og det lokkes med høyere lønn og nesten gratis bolig, for helsepersonell som vil flytte på seg.

– Og trenger du vikar for en lege, blir det enda dyrere. Det er eksempler på at kommuner punge ut med tre millioner kroner for å skaffe vikar for en lege i fødselspermisjon, forteller Håvard Moe.

Andre steder får leger millionlønn for å jobbe 60 prosent stilling.

nærheten. Likevel hører vi om en skrikende mangel på begge yrkesgruppene, sier Moe.

– Vi trenger å ta grep, men det eneste vi gjør er å måke på med mer penger. Men penger er ikke problemet. Det er manglende politisk styring, som er den store utfordringen, mener Moe og Velsand i kor.

” Vi har laget en oppskrift på kommunalt forfall. Vi trenger en lov om forpliktende interkommunalt samarbeid

Alle vil bo i eller nær byen

Selv om innbyggerne i norske kommuner veldig ofte sier nei til kommunesammenslåing og tettere integrering med nabokommunene, så vil stadig flere av oss by mer sentralt.

I dag bor rundt 52 prosent av alle innbyggere i Norge i de 25 største kommunene våre. 24,3 prosent av Norges befolkning bor i ni kommuner i og rundt Oslo. Folk vil bo i byer og tettsteder og det er i de største tettstedene befolkningsveksten er størst.

– Vi har 128 kommuner med under 3000 innbyggere. Og kun åtte med mer enn 100.000. Det er 11 generalistkommuner i en såpass liten region som Romerike. Vi har hele 41 kommuner i Nordland, ramser Geir Velsand opp. Hans poeng er at det ikke er nok kompetanse i alle de små kommunene til å levere de tjenestene en norsk kommune er pålagt etter loven. Derfor må det bli større enheter, slik at den kompetansen som finnes, kan komme flere til gode. Et alternativ er at mindre kommuner samarbeider om å levere ulike tjenester. Men det er visst også vanskelig å få til.

– I tillegg så går det interkommunale samarbeidet tregt. Ja, mange steder gir de opp å samarbeide med naboene sine, forteller Vinsand og ramser opp enda mer – denne gangen om samarbeid som bryter sammen i Nordland og om at man i Kristiansandregionen på Sørlandet har utviklet et konglomerat av ulike typer samarbeid som går på kryss og tvers

– Vi har laget en oppskrift på kommunalt forfall. Vi trenger en lov om forpliktende interkommunalt samarbeid, mener Geir Velsand. – Men det er blitt sånn nå at strukturdebatten ødelegger utviklingsdebatten. Det blir alt for mye snakk om geografiske kommunegrenser.

Kommunestørrelse	Antall kommuner	Prosent	Folketall 1.1.2026	Prosent
100.000 og over	8	2,2	1853740	32,9
50.000-99.999	13	3,6	876970	15,6
20.000-49.999	48	13,4	1389274	24,7
10.000-19.999	43	12,0	594950	10,6
5.000-9.999	71	19,9	507070	9,0
3.000 -4.999	46	12,9	180761	3,2
Under 3.000	128	35,9	224635	4,0
Sum	357	100,0	5627400	100,0

De fleste av oss bor i sentrale strøk, samtidig som det er flest små kommuner her i landet. Foto: Nivi Analyse

Skjevt fordelt

Selv om vi har mye penger her i landet, så mener mange av dem som deltar i det offentlige ordskiftet at de pengene blir skjevt fordelt. Våre to kommuneforskere mener det er tilfellet også i kommunesektoren.

Dette må gjøres

kommunene:

– En ny periode med høyere strømpriser ligger foran oss. Det er veldig bra for noen få kraftkommuner, men veldig dårlig nytt for veldig mange andre kommuner, sier Geir Velsand.

Det er ingen direkte sammenheng mellom penger og kvalitet på tjenestene, mener de to Nivi-forskerne. Sandefjord har 1 milliard mindre i inntekter relativt sett enn Tromsø. I 2025 ble Sandefjord kåret til den best styrte kommunen i Norge, mens Tromsø nylig endte på Robæk-listen.

Et stort problem ifølge Moe & Velsand er at ingen vil ta grep i egen bakgård. Ingen vil legge ned «sin skole». Ingen vil ha høyhus som «sin nabo». Og ingen vil at helsesenteret skal flytte fra «deres lokalmiljø».

– Vi mangler ikke penger. Det eneste vi mangler i Norge er politisk vilje til omstilling, gjentar de to.

– Systemet svikter. Det er ille, og det blir bare verre, framholder Geir Vinsand.

– Vi utreder oss til passivitet, og legger den ene utredningen oppå den andre, fortsetter han, og bruker selveste kommunalministeren som eksempel på den politiske passiviteten og handlingslammelsen de to Nivi-analytikerne mener finner sted:

– Når kommunalministeren høytidelig lover at «jeg skal ikke starte noen kommunereform», så er jo det en helt utrolig uttalelse slik situasjonen er i dag. Han sier han skal «se på byggereglene», liksom. Det holder ikke.

Ansvarlig redaktør: Magne Lerø

Utgiver: Dagens Perspektiv AS

Org.nr: 918 403 620 MVA

Adresse: Hausmanns gate 19,
0182 Oslo

Telefon: 24 07 70 07

Dagens Perspektiv arbeider etter Vær Varsom-plaktens regler for god presseskikk. Dagens Perspektiv tar ikke ansvar for innhold på eksterne sider som det lenkes til.

perspective material of ink that can be used.

in

Powered by Labrador CMS